

Algemene voorzorgsmaatregelen tijdens fysieke CLB-consulten en vaccinaties (COVID-19)

versie 15-9-2020

Het hoofdstuk 'hygiënemaatregelen' van het [Draaiboek Infectieziekten voor CLB](#) (2010) beschrijft de hygiënemaatregelen die tijdens het CLB-consult dienen gerespecteerd te worden. Ondertussen kwam de COVID-19 epidemie. Dit zorgt ervoor dat onze sociale contacten vandaag anders verlopen en ook beperkt worden.

Ter vervanging van het hoofdstuk 'hygiënemaatregelen', vinden jullie hier meer informatie over de maatregelen die momenteel gerespecteerd dienen te worden tijdens de vaccinaties en fysieke CLB-consulten. Deze richtlijnen werden opgemaakt dankzij de samenwerking tussen het **agentschap Zorg en Gezondheid**, **Prof. A. Schuermans** (ziekenhuishygiëne UZ Leuven) en de **VWVJ**.

1. Wie mag deelnemen?

CLB-medewerker

- CLB-medewerkers met symptomen die kunnen wijzen op COVID-19, nemen contact op met de huisarts die over het verdere beleid beslist;
- CLB-medewerkers die in quarantaine zijn na nauw contact met een positief COVID-19 geval kunnen sowieso geen fysieke CLB-consulten of vaccinaties uitvoeren aangezien ze thuis moeten blijven;
- Enkel CLB-medewerkers die niet tot de risicogroep behoren voor een ernstig verloop van COVID-19, kunnen fysieke CLB-consulten uitvoeren of vaccineren. De risicogroep is bepaald door de Risico Assessment Group (RAG) en omvat:
  - leeftijd boven de 65 jaar,
  - ernstige obesitas,
  - diabetes type 2 gecombineerd met overgewicht en/of hoge bloeddruk en/of hart- en vaat-aandoeningen en/of nieraandoeningen,
  - ernstige chronische hart-, vaat-, long- of nieraandoeningen,
  - gedaalde immuniteit en/of kanker (onder behandeling).

CLB-medewerkers met een andere chronische aandoening dienen dit te bespreken met hun behandelende arts en advies te vragen aan de dienst voor preventie en bescherming op het werk om na te gaan of deze taak voor hen is toegestaan.

Samenleven met een persoon die tot de risicogroep behoort, vormt geen obstakel, behalve als de behandelende arts van de risicopatiënt anders oordeelt.

Leerling en maximum één ouder/voogd

Net als voor CLB-medewerkers geldt dat leerlingen en ouders aanwezig kunnen zijn tijdens het CLB-consult of het vaccinatiemoment op voorwaarde dat ze geen symptomen vertonen die kunnen wijzen op COVID-19 en niet in quarantaine zijn omwille van een nauw contact met een COVID-19 geval.

2. Hou voldoende afstand

Tussen ouders (kleuterconsult)

- Door voldoende tijd in te plannen voor de kleuterconsulten (die op afspraak worden vastgelegd), wordt voorkomen dat wachtrijen ontstaan. Zo kan de nodige afstand van 1,5 meter gerespecteerd worden tussen de verschillende ouders. Stuur ouders erop aan om op tijd te komen, maar niet te vroeg. Zorg voor een vlotte doorstroom;
- Stimuleer ouders om 1,5 meter afstand te bewaren door bv. de stoelen in de wachtzaal te verspreiden of markering te voorzien;
- De ouder dient meteen na het CLB-consult te vertrekken om samenscholing met andere ouders te voorkomen.

Tussen leerlingen (in de wachtzaal)

Leerlingen van het secundair onderwijs respecteren een afstand van 1,5 m tussen elkaar.
Leerlingen < 12 jaar hoeven geen afstand van elkaar te bewaren.

Tussen ouder/leerling en CLB-medewerker

Voor transmissie via een asymptomatische persoon lijkt een langdurig nauw contact nodig te zijn. Bij het contactonderzoek wordt bv. een hoog-risico contact gedefinieerd als iemand die minstens 15 minuten op <1,5 meter afstand was van een COVID-19 geval.

Om transmissie van de leerling/ouder naar de CLB-medewerker en omgekeerd te voorkomen, wordt zo veel mogelijk 1,5 m afstand bewaard tussen de ouder/leerling en de CLB-medewerker. Omdat dit tijdens de vaccinatie en het CLB-consult niet steeds gerespecteerd kan worden, **dienen de CLB-medewerkers, ouders en leerlingen > 12 jaar (of in het secundair onderwijs) steeds een mondk masker te dragen tijdens het consult en de vaccinatie.**

3. Mondmasker (+bril)

Tijdens de fysieke CLB-consulten en vaccinatiemomenten dienen **alle ouders, leerlingen boven de leeftijd van 12 jaar (vanaf secundair onderwijs) en CLB-medewerkers een mondk masker** te dragen om de eventuele overdracht van micro-druppeltjes met het coronavirus tijdens de presymptomatische fase van COVID-19 te voorkomen.

Heel wat gegevens lijken erop te wijzen dat kinderen een beperkte rol spelen in de transmissie van COVID-19. Wereldwijd zijn er relatief weinig kinderen gemeld met COVID-19. De meeste verspreiding vindt plaats onder volwassenen en van volwassen familieleden naar kinderen. Verspreiding van COVID-19 onder jonge kinderen of van jonge kinderen naar volwassenen komt veel minder vaak voor. Om bovenstaande reden en omdat dat jonge kinderen een mondk masker niet op een gepaste manier kunnen dragen, wordt **niet aanbevolen dat leerlingen < 12 jaar (of basisonderwijs) een mondk masker zouden dragen.**

Welk type mondmasker?

In juni 2020 verscheen op de website van Sciensano een update van de [aanbevelingen over het gebruik van mondmaskers](#) tijdens de COVID-19 pandemie.

Hieruit kan besloten worden dat:

- De ouder/leerling (> 12 jaar) een stoffen of chirurgisch mondmasker draagt;
- De CLB-medewerker een chirurgisch mondmasker draagt tijdens het CLB-consult en de vaccinatiesessie.

Passage uit de procedure voor ambulante zorgverstrekking (website Sciensano): *'Indien de voorraad het toestaat, worden chirurgische maskers aanbevolen voor alle zorgverleners die geen 1,5m afstand kunnen houden van de patiënt. Indien deze niet beschikbaar zijn, kunnen ze voor de zorg van niet-COVID patiënten vervangen worden door mondmaskers van textiel.'*

Richtlijnen voor het gebruik van een mondmaskers

Een mondmasker helpt de verspreiding van virussen voorkomen op voorwaarde dat je het correct gebruikt.

- Was je handen grondig met water en zeep/ontsmet je handen met handalcohol alvorens het masker aan te raken.
- Gebruik de uiteinden van de linten/elastiekjes om het masker aan te brengen.
- Raak de binnenkant niet aan met je vingers.
- Zorg dat het masker zo goed mogelijk aansluit op je gezicht. Je moet met mond én neus door het masker ademen.
- Hou het masker aan gedurende de hele sessie en raak het niet aan. Wil je het masker verschuiven, was of ontsmet dan je handen ervoor en erna.
- Als je masker nat wordt, verwijder je het en plaats je een nieuw waarbij je dezelfde procedure volgt.
- Doe het masker uit na de sessie zonder de buitenkant aan te raken.
- Stoffen masker: ontsmet elk mondmasker sowieso minstens éénmaal per dag door het te wassen op 60°C. Vijf minuten lang koken in de kookpot kan ook.
Chirurgisch masker: gooi het masker weg na de sessie.

Het coronavirus komt het lichaam binnen via de slijmvliezen van de mond, neus en ogen. Het dragen van **een bril, kan bijkomende bescherming bieden** en overwogen worden voor de CLB-medewerker. Een voldoende grote bril met correctie of spatbril volstaan. Draag momenteel liever geen lenzen.

De spatbril kan eventueel vervangen worden door een gezichtsscherm (facial shield).

Als tijdens de vaccinatie en CLB-consulten de aanbevolen hygiënemaatregelen toegepast worden, is het voldoende om bij thuiskomst enkel de handen grondig te wassen. Men moet zich niet meteen omkleden bij thuiskomst. Schorten worden enkel gedragen in de curatieve sector, in de preventieve sector volstaan de vermelde hygiënemaatregelen.

3. Persoonlijke hygiëne CLB-medewerker (is niet nieuw, blijft wel essentieel)

De **vingernagels** moeten schoon en kort geknipt zijn, zonder de vingertoppen te overschrijden. Nagellak of kunstnagels mogen niet gedragen worden omdat ze een besmettingsbron kunnen zijn.

Het dragen van **juwelen** zoals ringen, armbanden of polshorloge is bij het uitvoeren van medische handelingen niet aangewezen omdat ze een correcte handhygiëne beletten.

Het **haar** moet schoon zijn en haar langer dan de schouders moet bijeengehouden worden. **Baard** en **snor** moeten goed verzorgd zijn, regelmatig gewassen en kort geknipt zodat ze niet verhinderen dat het mondmasker goed aansluit. Haar, baard en snor bevatten een grote hoeveelheid micro-organismen en kunnen besmettingsbronnen zijn.

Papieren zakdoeken voor eenmalig gebruik worden aanbevolen. Na gebruik worden ze weggegooid. Na het snuiten van de neus, worden de handen met handalcohol ontsmet.

Niet **eten** of **drinken** in het medisch circuit. Enkel water is toegestaan.

De **kledij** moet schoon zijn en een correcte handhygiëne toelaten. Er wordt aanbevolen korte mouwen of driekwartmouwen te dragen.

4. Handhygiëne

De handhygiëne voor CLB-medewerkers die het consult uitvoeren of vaccineren bestaat uit het wassen van de handen met water en zeep en/of de handen ontsmetten met handalcohol (zie 'hygiënemaatregelen' in het Draaiboek Infectieziekten). De indicaties en technieken voor beide vormen van handhygiëne worden hieronder besproken. De basisvoorwaarden voor een goede handhygiëne moeten steeds vervuld zijn. Deze zijn:

- geen juwelen aan de handen en voorarmen, dus ook geen (trouw)ringen of horloges;
- schone, korte nagels zonder nagellak en geen valse nagels;
- vrije polsen (bij voorkeur door het dragen van korte mouwen of driekwartmouwen).

Frequent wassen en/of ontsmetten van de handen kan uitdroging en irritatie van de huid veroorzaken. De handen insmeren met een verzorgende handcrème helpt dit te voorkomen

Handschoenen worden tijdens het CLB-consult en vaccinaties niet systematisch gedragen. Ze kunnen een vals gevoel van veiligheid geven. Een goede handhygiëne is essentieel. Handschoenen dienen enkel gedragen te worden volgens de gebruikelijke aanbevelingen, zoals bij contact met bloed, urine, braaksel of stoelgang.

Handen wassen met water en zeep

- In het kader van de persoonlijke hygiëne (bij het begin van de werkzaamheden, de maaltijdpauzes, na het gebruik van de toiletten, bij zichtbare bevuilding, ...).
- Als de handen zichtbaar bevuild zijn met lichaamsvochten, moet de ontsmetting met handalcohol worden voorafgegaan door het wassen met water en zeep.

Instructiefilmpje (agentschap Zorg en Gezondheid): Handen wassen met vloeibare zeep <https://youtu.be/ioppHbcUk-0>

Handen ontsmetten met handalcohol

- Ontsmet je handen vóór en na elke vaccinatie en elk CLB-consult met handalcohol.
- Instructiefilmpje (agentschap Zorg en Gezondheid): Handen ontsmetten met handalcohol <https://youtu.be/fFKXAoVYbjA>

Extra!

- **De ouders en kinderen wassen de handen grondig met water en zeep of ontsmetten ze met handalcohol vooraleer ze de consultatieruimte binnenkomen.** Het CLB voorziet dat dit mogelijk is (water, zeep, papieren handdoekjes en vuilbak OF handalcohol).
- **De CLB-medewerkers ontsmet de handen met handalcohol vóór en na elke leerling.**
- **Geef geen hand** aan de ouder of de leerling.
- **Raak je gezicht niet aan.**

5. Lokaal en materiaal

Het coronavirus kan overgedragen worden door contact met besmette voorwerpen, indien nadien de neus, mond of ogen aangeraakt worden. **Goede handhygiëne en vermijden de mond, neus en ogen aan te raken (bv. door het dragen van een mondmasker) kunnen dus een groot deel van de mogelijke indirecte besmettingen vermijden.** Toch is het belangrijk (opnieuw) bijzondere en bijkomende aandacht te besteden aan het onderhoud van het lokaal en het materiaal.

In het hoofdstuk 'hygiënemaatregelen' van het Draaiboek Infectieziekten voor CLB worden de gebruikelijke aanbevelingen voor het onderhoud van de ruimtes en het materiaal beschreven (zie ook Zie [fiche 5](#) bij het Draaiboek Infectieziekten). Een kort overzicht:

- Grondige huishoudelijke reiniging (van alle ruimtes waar de leerlingen komen) op alle dagen dat er CLB-consulten plaatsvinden. Bijzondere aandacht wordt besteed aan oppervlakken die veelvuldig worden aangeraakt, zoals deurklinken, onderzoekstafel, stoelen, weegschaal, meetlat, laptop en telefoon. Deze worden dagelijks gereinigd en goed afgedroogd. Afwrijven met ethanol 70% is een aanvaardbaar alternatief (behalve voor het scherm van de laptop) indien er geen zichtbare bevuiling is en heeft meteen als voordeel dat de noodzakelijke contacttijd beperkt is (1 minuut) en dat het geen residu nalaat.
- Indien oppervlakken bevuild zijn met bloed of andere lichaamsvochten (bv. met speeksel na niezen), dienen deze eerst onmiddellijk grondig te worden gereinigd en vervolgens ontsmet. Eerst wordt het organisch materiaal verwijderd door middel van absorberend wegwerpmateriaal (cellulose doekjes), nadat men niet-steriele handschoenen heeft aangetrokken. Na de reiniging zal dan een desinfectie plaatsvinden. Kleine oppervlakken kunnen ontsmet worden met alcohol 70% (ethanol). Grote oppervlakken mogen vanwege brandgevaar niet met alcohol ontsmet worden. Hiervoor is een chlooroplossing van 1.000 ppm aangewezen.
- Pedaallemmers en prullenbakken worden dagelijks leeggemaakt. Vuilniszakken worden dagelijks verwijderd.

Extra!

- Het lokaal waarin gevaccineerd wordt of waar het CLB-consult doorgaat wordt vóór en na elk dagdeel **verlucht** door ramen en deuren open te zetten gedurende enkele minuten, op het moment dat er geen ouders/kinderen aanwezig zijn. Voorzie hier voldoende tijd voor, zodat je na het verluchten de ruimte opnieuw kan verwarmen.
- **Verwijder tijdschriften en speelgoed uit de wachtzaal** en alle overbodige voorwerpen van het bureaublad in de consultatieruimte. Vraag eventueel aan ouders dat ze zelf wat speelgoed voorzien voor het kleuterconsult;
- Sommige leerlingen stoppen wel eens hun **handen in de mond**. **Oppervlakken** die ze nadien aanraken (bijv. bureaublad, aanwijsplaats voor visustest) dienen na het consult gereinigd of ontsmet te worden. Indien zichtbaar bevuild met lichaamsvochten dient het gereinigd **en** ontsmet te worden;
- Het **speelgoed** dat bijv. gebruikt wordt om de kleuter te conditioneren voor de **spelaudiometrie**, dient na **elk gebruik gereinigd** te worden. Kies dus speelgoed dat zich hiertoe leent;
- Indien de leerling het **onderzoeksmateriaal** rechtstreeks **aanraakt met de handen of het aangezicht**, dan dient het materiaal **tussen elke leerling in gereinigd of ontsmet te worden**. Als het zichtbaar bevuild is, dient het steeds (eerst) gereinigd te worden. Denk hierbij aan het volgend materiaal: de matchplaat (gezichtsscherpte en kleurzin), rood-groene bril (kleurenzicht), plastieken occlusiebrilletje (gezichtsscherpte op afstand), tablet (SPIN-test), koptelefoon (SPIN-test en audiometrie) en otoscoop. Gezien de noodzakelijke contacttijd bij gebruik van alcohol 70% kort is, zal vaak gekozen worden om het materiaal uit praktische overweging te ontsmetten. De preventieadviseur van het CLB kan u verder adviseren bij de keuze van het product.
Let op:
  - Gebruik geen ethanol 70% om de koptelefoon (kappen en diadeem) te ontsmetten omdat dit de slijtage van de koptelefoon versnelt, kies een reinigingsmiddel dat het materiaal van de koptelefoon niet beschadigt;
  - Gebruik geen ethanol 70% op het tactiele scherm van de tablet (SPIN-test), dit kan de coating beschadigen. De tablet kan afgeveegd worden met isopropylalcohol of er kan een 'screen protector' op de tablet worden aangebracht zodat ethanol 70% wel kan gebruikt worden. Spuit echter nooit rechtsreeks op de tablet. Reinig voorzichtig met een doekje dat niet te nat is.
  - Onderzoeksmateriaal dat gebruikt wordt om een oog af te dekken en (gedeeltelijk) bestaat uit stof (Leidse bril, zeeroverslapje), wordt afgeraden aangezien het niet volledig gereinigd of ontsmet kan worden tussen elke leerling in. Gebruik daarom een plastieken occlusiebril, een occlusiepleister (voor éénmalig gebruik) of een stukje *Micropore* van 5 cm breed (voor éénmalig gebruik, te koop op een rolletje).
- Er zijn geen bevestigde rapporten van faeco-orale transmissie, maar viraal RNA is teruggevonden in stoelgang en urine van sommige COVID-19 patiënten. Door het **deksel van de toiletten te sluiten voor het doorspoelen** wordt vermeden dat er zich infectieuze druppeltjes vormen die in de ruimte kunnen blijven hangen.

Ter herinnering: Huishoudelijk reinigen voorkomt dat micro-organismen zich kunnen handhaven, vermeerderen en verspreiden. Nat reinigen doe je met een huishoudelijk schoonmaakmiddel. Er zijn verschillende huishoudelijke schoonmaakmiddelen, die voor verschillende doeleinden gebruikt worden, o.a.:

- Een allesreiniger, een middel dat eiwitten en vetten oplost, is voor de meest voorkomende vervuiling te gebruiken. Het coronavirus wordt geïnactiveerd door zeep;
- Een kalkoplosser voor kalkaanslag en urinesteen in toiletten;
- Een glasreiniger, voor het streeploos verwijderen van vingerafdrukken e.d.

Ter herinnering: Onder **desinfectie** wordt verstaan het verminderen van het aantal micro-organismen op levenloze oppervlakken, tot een aanvaardbaar geacht niveau. Desinfectie dient beperkt te blijven tot situaties waarin steriliteit niet vereist is, maar waarin reiniging alleen het besmettingsniveau onvoldoende reduceert. Indien desinfectie noodzakelijk is, verdient de thermische machinale methode de voorkeur. Voor oppervlakken en artikelen die niet bestand zijn tegen hoge temperaturen, zal voor chemische desinfectie moeten worden gekozen.

Dit gebeurt voor materialen en kleine oppervlakken (<0,5m²) met **alcohol 70°**:

- Dep het gereinigd oppervlak met een doek dat bevochtigd is met alcohol 70%.
- Laat aan de lucht drogen, respecteer een contacttijd van minimum 1 minuut vooraleer het oppervlak opnieuw te gebruiken (de korte contacttijd = groot voordeel)
- Niet naspoelen met water.

Voor grotere oppervlakten wordt (geen alcohol omwille van brandbaarheid en de kans op bedwelmig) een **chlooroplossing met een concentratie van 1000 ppm** gebruikt. De chlooroplossing 1000 ppm wordt vers aangemaakt met chloortabletten of met bleekwater:

- oplossen van chloortabletten in handwarm water, aan een concentratie van 1000 ppm (vb. tablet van 1,5 g in 1,5 l water of 1 g in 1 l water) hangt af van de concentratie van de gebruikte tabletten
- verdunnen van bleekwater in koud water. Doserer ifv de commerciële concentraties van de chlooroplossing om een 1000 ppm chlooroplossing te bekomen.

De oplossing minimaal 5 minuten laten inwerken en nadien naspoelen met proper water.

Ter herinnering: Wipes (vochtige doekjes) kunnen gebruikt worden om een oppervlak te reinigen en te ontsmetten. Is het oppervlak bevuild (bijvoorbeeld met lichaamsvochten, al dan niet vermengd met bloed)? Dan wordt steeds in 2 tijden gehandeld: reinigen met een eerste wipe en nadien ontsmetten met een tweede wipe.

Er zijn verschillende soorten wipes op de markt. Ze verschillen in samenstelling (actief bestanddeel) en gebruiksvriendelijkheid. Wat de werkzaamheid betreft, is deze afhankelijk van het beoogde effect (reiniging of ontsmetting of beiden), de micro-organismen die getest worden en de noodzakelijke contacttijd (i.c. voor een virucide werking). Over het algemeen werd vastgesteld dat wipes op basis van quaternaire ammoniumverbindingen + polymerische biguanides een breder spectrum vertonen. Deze verdienen daarom de voorkeur. Hou ook rekening met een aanvaardbare noodzakelijke contacttijd (bijv. 1 minuut) bij de keuze van de wipes.

